

Resenziya

Əlizadə ƏSGƏRLİ

Filologiya üzrə elmlər doktoru

Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu

alizade.asgerli@gmail.com

FİLOLOJİ ELMİMİZİN BÖYÜK HEYKƏLİ

2018-ci il yanvar ayının 17-də AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunda “Akademik Məmməd Cəfər Cəfərov: böyük ömrün anları və addımları” adlı təqdimat mərasimi keçirilib. Yığıncağı AMEA-nın vitse-prezidenti, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru, akademik İsa Həbibbəyli açıb. O, akademik M.C.Cəfərovun elmi-təşkilati fəaliyyətinin geniş elmi imkanlarından, onun ədəbiyyat tarixçisi, nəzəriyyəçisi və tənqidçisi kimi yaradıcılığından danışdı. Akademik İsa Həbibbəyli bildirdi ki, gələcək illik yubileyi qeyd olunacaq, bu gün isə onun bədii yaradıcılığının “Get dolangilən, xainsən hələ” (1965) pyesinin təqdimatını keçirir, onun şair, nasir və memuarist kimi fəaliyyətində, əsərlərində, İsa Həbibbəylin akademik tarixi naqşında əhatəli məlumat verib, “İctimaiyyətlə əlaqə” şöbəsinin müdiri, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Mehman Həsənov, onun “Bir mənşəm məktuba cavab” adlı arxiv şeirini (30 avqust 1960) oxuyub. Akademik İsa Həbibbəyli onu da əlavə edib ki, Məmməd Cəfər müəllimin şəxsi portretini Naxçıvanın tanınmış rəssamı Həbibəli Əhədov çəkmiş, sənədi ilmini isə tarix üzrə fəlsəfə doktoru, rejissor Mahir Qəribli hazırlayıb.

Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun “Ədəbiyyat nəzəriyyəsi” şöbəsinin müdiri, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Tahirə Məmməd “Ədəbiyyatşünas alimin naməlum tragikomedyası böyük ədəbiyyat faktı kimi” mövzusunda məruzə edib. O, “Get dolan gilən, xainsən hələ” pyesinin mövzu və ideya-məzmunundan, H.Cavid, Mirzə Cəlil və C.Cəlilbəyli əsərlərinə bəzi digər janr xüsusiyyətlərindən, “Ünlük və ulmük”

motivinin mahiyyətindən, onun ziyalılıq və maarifçilik pafosundan ətraflı bəhs edib.

“Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı” şöbəsinin müdiri, AMEA-nın müxbir üzvü Tehran Mustafayev pyesin heyərləndirici məqamları, satirik komeđiya yazmağın çətinliyi, 1960-cı illər üslubiyatında tənqidi realizm qayıdış meyilləri, habelə kitabın nəşr tərtibatı və bu sahədə akademik İsa Həbibbəylinin xidmətlərindən söz açıb.

“XX əsr (Sovet dövrü) Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi” şöbəsinin müdiri, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Şirindil Alışanlı qeyd edib ki, hələ uşaq olarkən evlərində professor Y. Qarayev, professor Q. Xəlilov, professor M. Cəfərov, professor M. Təhməsinin Məmməd Cəfər Cəfərov haqqında xeyirxah söhbətlərini eşidib. Ş. Alışanlı Məmməd Cəfər müəllimin bütün əsərlərini oxuduğunu, tələbək illərinin yaddaş dəftərini saxladığını və tədqiqatlarından namizədlik dissertasiyası mövzusu götürdüyünü, lakin Moskva elmi mühitinin fərdi problem mövzularından dissertasiya yazmağın mümkünsüzlüyündən və akademiklə bağlı xatirələrindən söz açıb. O, təəssüflə onu da qeyd edib ki, akademik haqqında nekroloqu da o hazırlayıb. Ş. Alışanlı qısmının sonunda tövsiyə edib ki, akademik haqqında çoxşaxəli dissertasiyalar yazılsın, seçilmiş əsərləri çap edilsin.

Filologiya üzrə elmlər doktoru Vüqar Əhməd çıxışı zamanı xüsusi vurğulayıb ki, Məmməd Cəfər müəllimin vərəqlənən əsərləri unudularıq. O, “Yaradıcılıq+1” kitabında Məmməd Cəfər müəllimin şeirlərinin də çap edildiyini xatırladıb, onun elmi xidmətlərini qeyd edib və yaradıcılıq birliyinin işindən danışib.

Filologiya üzrə elmlər doktoru Pərvanə İsayeva akademik M. C. Cəfərovun Nizami, Füzuli, M. F. Axundzadə haqqında tədqiqatlarından, “Get dolan gilən, xainsən hələ” pyesi və hekayələrinin mənəvi yaddaş dəyərlərindən, Nəvai və Sabir yaddaşının pyesdəki potensiyasından söz açıb.

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Qurban Bayramov akademik M. C. Cəfərovun əvəzsiz insan və ziyalı ucalığından danışib. Onun hərərətli, səmimi, yaraşığı, gözəl və xeyirxah insan olmasını xüsusi vurğulayıb. Q. Bayramov rəsmi opponenti olmuş akademik M. C. Cəfərovun bir elmi məktəb yaratdığını, onun xasiyyətindəki lətif yumor hissini, mənəvi övladlarının çoxluğunu qeyd edib, Məmməd Cəfər müəllimin bir insan kimi özünün və mənzilinin sadəliyini, kitablarının zənginliyini, onun qonaqpərvərliyini və gənclərə olan sevgisini xüsusi xatırladıb. Q. Bayramov onu da bildirib ki, hazırda İsa Həbibbəyli ustad, akademik Məmməd Cəfər Cəfərovun elm və təşkilatçılıq yolunu şərəflə davam etdirir, sanki bir varis olaraq onun vəsiyyətlərini həyata keçirir və Məmməd Cəfər Cəfərov məktəbini şəxsi nümunəsində təcəssüm etdirir.

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Nəzakət Qafqazlı akademik M. C. Cəfərovun şöbə müdiri kimi qayğıkeşliyindən, şöbəsində görkəmli alimlərin yetişməsindən, onun 2 cildlik seçilmiş əsərlərinə görə Dövlət mükafatı almasından danışib.

Akademik İsa Həbibbəylin bu məqamda Məmməd Cəfər müəllimin onu evinə qonaq çağırdığını, Dövlət mükafatının televiziya da səsləndirilməsi elanına birlikdə qulaq asdığını, Məmməd Arif məktəbinin sosioloji, Kamal Talıbzadə məktəbinin nəzəriyyəçilik, Yaşar Qarayev məktəbinin tənqid və nəzəriyyə birliyi, Bəkir Nəbiyev məktəbinin müasirliyi, Məmməd Cəfər Cəfərov məktəbinin isə ədəbi tənqid və nəzəriyyə birliyinin yüksək səviyyəsini və elmi ənənələrini xatırladıb.

“Müdirlik zirvəsində” adlı qiymətli sənədli filmin rejissoru, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Mahir Qəribli bildirib ki, Məmməd Cəfər Cəfərov haqqında film çəkmək hörmətli İsa müəllimin təşəbbüsü ilə olub. Alimin qızı Ulduz Həşimova ona materialları çatdırıb, beləliklə, qiymətli sənədli film başa gəlib, Məmməd Cəfər müəllim haqqında ekran-efir vasitəsilə qiymətli abidə qoyulub.

İsa Həbibbəyli onu da qeyd edib ki, arxiv materiallarını ona alimin əziz varisi, bacısı qızı Ulduz Həşimova təqdim edib.

AMEA Fiziologiya İnstitutunun direktoru, biologiya elmləri doktoru Ulduz xanım Həşimova təqdimat mərasimində iştirak edir, yüksək səviyyədə hazırlandığını, qürur duyduğunu, təsirləndiyini xüsusi qeyd edib. Məlumat verib ki, o, Məmməd Cəfər müəllimin əli toxunmuş hər yazısına məsuliyyətlə yanaşmış və onun zəngin arxivini yalnız akademik İsa Həbibbəyliyə etibar edib.

U. Həşimova akademik İsa Həbibbəyliyə, tədbirin bütün iştirakçılarna dərin təşəkkürünü bildirib və Məmməd Cəfər Cəfərov elmi məktəbinin daim yaşayacağına əminliyini ifadə edib.

Tədbirin sonunda institut əməkdaşları “Məmməd Cəfər Cəfərov” sənədli filminə tamaşa edib.